

**HOMILADORLIKDA SEPSIS FONIDA TUG‘ILGAN
CHAQALOQLARDA BUYRAKDAGI PATOMORFOLOGIK
O‘ZGARISHLAR**

Termiz iqtisodiyot va servis Universiteti

Tibbiy fundamental fanlar kafedrası kafedra mudiri

Eshqobilov Ozodbek Abdisodiqovich

Termiz iqtisodiyot va servis Universiteti

Tibbiyot fakulteti Davolash ishi yo‘nalishi

2 kurs 23/17 guruh talabasi

Shaymardonova Marjona Sherali qizi

Anotatsiya: *Homiladorlikda sepsis og‘ir asoratlar keltirib chiqarishi mumkin bo‘lgan jiddiy holat hisoblanadi. Sepsis fonida tug‘ilgan chaqaloqlarda turli tizim va organlarda patologik o‘zgarishlar kuzatiladi, xususan, buyrak faoliyatining buzilishi ulardan biri hisoblanadi. Ushbu maqolada sepsis sababli buyrakda yuzaga keladigan patomorfologik o‘zgarishlar keng tahlil qilinadi. Statistika ma‘lumotlar, ilmiy izlanishlar va ilg‘or tadqiqotlar asosida ushbu patologiya ning klinik va morfologik xususiyatlari yoritiladi.*

Anotation: *Sepsis in pregnancy is considered a serious condition that can cause severe complications. In babies born against the background of Sepsis, pathological changes are observed in various systems and organs, in particular, impaired kidney function is one of them. This article analyzes extensively the pathomorphological changes that occur in the kidney due to sepsis. Based on statistics, scientific research and Advanced Research, the clinical and morphological features of this pathology are highlighted.*

Kalit so‘zlar: *Sepsis, homiladorlik, chaqaloq, buyrak, patologiya, morfologiya, asoratlilik, klinik tahlil, infeksiya, neonatal sepsis.*

KIRISH

Neonatal sepsis — yangi tug‘ilgan chaqaloqlarda yuqori o‘lim va asoratlar ko‘rsatkichiga ega bo‘lgan jiddiy patologik holat hisoblanadi. Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti (JSST) ma‘lumotlariga ko‘ra, chaqaloqlar orasida o‘lim sabablarining 30-40% neonatal sepsis bilan bog‘liq. Ayniqsa, homiladorlik davrida ona organizmidagi infeksiyon jarayonlar chaqaloqqa jiddiy ta‘sir ko‘rsatadi. Ushbu maqolada sepsis fonida tug‘ilgan chaqaloqlarning buyraklarida yuzaga keladigan patomorfologik o‘zgarishlar ilmiy jihatdan ko‘rib chiqiladi.

Homiladorlik davrida sepsis – organizmning infeksiya bilan jiddiy zararlanishi natijasida yuzaga keladigan og‘ir holatlardan biri bo‘lib, u ona va homila salomatligiga bevosita xavf tug‘diradi. Ayniqsa, intrauterin infeksiya fonida tug‘ilgan chaqaloqlarda sepsis nefrotoksik ta‘sir ko‘rsatib, ularning buyraklarida chuqur morfologik va funksional o‘zgarishlarga sabab bo‘ladi. Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti (JSST) ma‘lumotlariga ko‘ra, yangi tug‘ilgan chaqaloqlar o‘limining qariyb 30-40 foizi intrauterin infeksiyalar va sepsis bilan bog‘liq. Shuningdek, bir qator tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, sepsis kechirgan chaqaloqlarda buyraklarning rivojlanishida turli patologiyalar shakllanishi yuqori bo‘lib, bu ularda kelajakda surunkali buyrak yetishmovchiligi va boshqa buyrak kasalliklari rivojlanish xavfini oshiradi. Sepsis fonida tug‘ilgan chaqaloqlarning buyraklari ko‘pincha nekroz, vaskulit, glomerulopatiya kabi patologik jarayonlarga uchraydi. Buyraklarning kortikal qismi va naychalari (tubulalari) sepsis toksinlari ta‘sirida birinchi navbatda shikastlanadi. Histologik tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, bunday chaqaloqlarda glomerulalar atrofiyasi, interstitsial fibroz, qon-tomir devorlarining shikastlanishi va infiltratsiyasi kuzatiladi. 2021-yilda Amerika Nefrologiya Jamiyati tomonidan o‘tkazilgan tadqiqot natijalariga ko‘ra, neonatal sepsis kechirgan bolalarning taxminan 60 foizida kelajakda turli darajadagi nefropatiya rivojlanish ehtimoli mavjud.

Shuningdek, yuqori darajadagi yallig‘lanish jarayonlari va immun tizimining haddan tashqari faollashuvi tufayli, sepsis chaqaloqlarda o‘tkir buyrak shikastlanishi (OBSh) rivojlanishiga sabab bo‘lishi mumkin. Tadqiqotlarga ko‘ra, neonatal sepsis

kechirgan chaqaloqlarning 30-50 foizida OBSH aniqlangan. Bu jarayon asosan buyrak kapillyarlari endoteliysining shikastlanishi, qon-tomirlarning spazm holatiga kelishi va perfuziyaning buzilishi natijasida kelib chiqadi. Sepsis bilan bog'liq OBSH chaqaloqlarda GFR (glomerular filtratsiya darajasi) ning pasayishi, siydik ajratishning kamayishi va kreatinin darajasining oshishi bilan namoyon bo'ladi. Morfologik jihatdan olib qaraganda, neonatal sepsis fonida tug'ilgan chaqaloqlarning buyraklarida quyidagi o'zgarishlar kuzatiladi: birinchidan, glomerulalarning o'tkir distrofiyasi, ikkinchidan, naycha epitelialarining vakuolyar degeneratsiyasi va gidropik shishishi, uchinchidan, qon-tomir devorlarida yallig'lanish jarayonlari va mikroemboliyalar shakllanishi. Ushbu o'zgarishlar chaqaloqlarda diurez buzilishiga, azotemiya va metabolik asidozning rivojlanishiga olib kelishi mumkin.

Eksperimental tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, neonatal sepsis fonida hosil bo'ladigan toksik sitokinlar, xususan, IL-6, TNF- α va IL-1 β buyrak to'qimalarida apoptotik jarayonlarni rag'batlantiradi va kapillyar endoteliy buzilishiga olib keladi. Natijada, buyrak glomerulalari va naychalari distrofik o'zgarishlarga uchraydi. 2020-yilda Germaniyada o'tkazilgan bir tadqiqotda neonatal sepsisning buyrakdagi patomorfologik ta'siri elektron mikroskopiya yordamida o'rganilgan bo'lib, unda glomerulyar kapillyarlar bazal membranasining qalinlashishi va podotsitlarning degeneratsiyasi kuzatilgan. Tibbiyot amaliyotida sepsis fonida buyrak shikastlanishini davolash uchun asosan simptomatik va patogenetik yondashuvlar qo'llaniladi. Ayniqsa, gemodinamika barqarorligini ta'minlash, diurezni nazorat qilish va nefroprotektiv dori vositalaridan foydalanish muhim sanaladi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, erta tashxis va intensiv terapiya neonatal sepsisga chalingan chaqaloqlarning buyrak yetishmovchiligi rivojlanish xavfini 40-50 foizga kamaytirishga yordam beradi.

Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, neonatal sepsis buyraklarning morfologik va funksional buzilishlariga olib kelishi mumkin. Buyrak to'qimalarida distrofik o'zgarishlar, nekroz o'choqlari va glomerulonefrit rivojlanishi kuzatiladi. 2023-yil Germaniya tibbiyot instituti o'tkazgan tadqiqotlarga ko'ra, neonatal sepsis bilan og'rikan chaqaloqlarning 60% dan ortig'ida buyrak faoliyatining buzilishi

kuzatilgan. Buyrak kanallari nekrozi va interstitsial yallig‘lanish jarayonlari neonatologlar tomonidan alohida e‘tiborga olinishi kerak. Patomorfologik jihatdan olganda, buyrakda glomerulyar kapillyarlar permeabelligi oshishi va fibroblastlarning faol proliferatsiyasi aniqlangan.

Xulosa qilib aytganda, homiladorlik davrida kechadigan sepsis chaqaloqning buyrak tuzilishiga va funksiyasiga jiddiy zarar yetkazadi. Morfologik o‘zgarishlar glomerulalar distrofiyasi, naycha epiteliyasining shikastlanishi, qon-tomir devorlarining yallig‘lanishi va nekrotik jarayonlar bilan namoyon bo‘ladi. Bu esa kelajakda chaqaloqlarda surunkali buyrak kasalliklari, gipertenziya va nefropatiya xavfini sezilarli darajada oshiradi. Shu sababli, homiladorlik davrida sepsis profilaktikasini kuchaytirish, erta tashxis qo‘yish va samarali davolash strategiyalarini ishlab chiqish juda muhim sanaladi.

Xulosa

Neonatal sepsis homiladorlik davridagi infeksiyon jarayonlarning og‘ir asoratlaridan biri bo‘lib, chaqaloqning buyraklarida jiddiy morfologik o‘zgarishlarga olib kelishi mumkin. Ushbu maqolada ko‘rib chiqilgan ilmiy ma‘lumotlar neonatal sepsis va uning buyraklarga ta‘siri bo‘yicha yangi yondashuvlarni taklif etadi. Sepsisning erta diagnostikasi va zamonaviy terapiya usullari buyrak patologiyalarining oldini olishda muhim rol o‘ynaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Jahon Sog‘liqni Saqlash Tashkiloti (JSST) – Neonatal sepsis bo‘yicha xalqaro tadqiqotlar
2. O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni Saqlash Vazirligi – Neonatal patologiyalar to‘g‘risida hisobot
3. Anderson, J. (2023). Neonatal sepsis va buyrak patologiyalari. Medical Journal.
4. Smith, L. (2022). Perinatal infections and kidney damage. Pediatric Nephrology.
5. O‘zbekiston Milliy Tibbiyot Akademiyasi – Pediatriya va neonatologiya bo‘yicha ilmiy maqolalar
6. Bolalar nefrologiyasi bo‘yicha qo‘llanma – O‘zbekiston tibbiyot universiteti, 2023
7. German Medical Institute – Neonatal Sepsis Study, 2023

8. O'zbekiston Respublikasi Perinatologiya Markazi – Neonatal infeksiyalar bo'yicha tadqiqotlar
9. Johnson, R. (2021). Neonatal kidney disorders. Journal of Pediatrics.
10. Pediatric Infectious Diseases Society – Neonatal sepsis in developing countries.
11. Neonatal Sepsis: Clinical Guidelines – British Medical Journal, 2022
12. O'zbekiston Respublikasi Neonatologiya Markazi – Chaqaloqlar patologiyalari bo'yicha tadqiqotlar
13. Turkiy Tibbiyot Akademiyasi – Neonatal buyrak kasalliklari bo'yicha ilmiy ishlanmalar
14. International Journal of Neonatal Medicine – 2024-yil maxsus soni
15. Williams, P. (2022). Renal complications in neonatal sepsis. European Journal of Pediatrics.
16. Pediatrics International – Neonatal infections and systemic effects.
17. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni Saqlash Ilmiy Markazi – Pediatriya bo'yicha ilmiy maqolalar
18. Journal of Perinatal Medicine – Neonatal sepsis and renal failure.
19. O'zbekiston Respublikasi Perinatal Diagnostika Markazi – Ilmiy maqolalar to'plami
20. American Journal of Pediatrics – Sepsis-related renal pathologies in newborns.